Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav Dálného východu

Bakalářská práce

Zuzana Fehrerová

Reformy písma v Japonsku po 2. světové válce

The Reforms of the Writing system in the Postwar Japan

Praha, 2010 vedoucí práce: Ing. Jan Sýkora, Ph.D.

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé práce Ing. Janu Sýkorovi, PhD. za vedení práce, užitečné připomínky a trpělivost.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze dne 11.8. 2010 Podpis:

Anotace:

Tématem bakalářské práce jsou japonské reformy písemného systému po 2. světové válce. Zabývá se přípravami a provedením reforem *Tójó kandži* i nástupem následných reforem *Džójó kandži*. Dále se práce snaží popsat podobné reformní úsilí v Čínské lidové republice a porovnat jej s japonskou reformou.

Délka práce je 43 stran.

Annotation:

The topic of the bachelor work are the reforms of the writing system in the postwar Japan. It deals with the praparation and execution of the *Toyo Kanji* reforms and the following *Joyo kanji* reforms. Furthermore, the work tries to describe similar reform effort in the People's Republic of China and to compare it with the japanese reform.

The work contains 43 pages.

Klíčová slova:

Japonsko, písemný systém, Tójó kandži, Džójó kandži, reforma, Čína

Keywords:

Japan, writing system, Toyo kanji, Joyo kanji, reform, China

Poznámka:

Japonská a čínská jména jsou uvedena v pořadí podle asijských zvyklostí, tj. nejprve rodové jméno, pak jméno osobní.

Pro přepis japonských slov byla použita česká transkripce. Pro přepis slov čínských byla použita transkripce *pīnyīn*.

Všechna japonská a čínská slova a označení mají při svém prvním výskytu v textu vedle sebe svůj zápis ve znacích.

Obsah

1.Úvod....7
2.Cesta k jazykové reformě....9
2.1.Předmoderní doba....9
2.2.Reformní pokusy v období Meidži a Taišó....10
2.2.1.Kluby podporující zavedení kany nebo romanizace....10
2.2.2.Omezení počtu znaků....12
2.3.Reformní pokusy v období Šówa....14
2.4.Orgány zodpovědné za jazykovou politiku a reformy v Japonsku....15
3.Reformy Tójó kandži....17
3.1.Seznam Tójó kandži 当用漢字....17
3.1.1.On a kun čtení....18
3.1.2.Seznam nových forem znaků....19
3.1.3.Okurigana a znaky pro použití ve jménech....20
3.1.4.Problémy způsobené seznamem Tójó kandži....21
3.2.Rómadži experiment....22
4.Reformy Džójó kandži 常用漢字....24
4.1.Seznam Džójó kandži....24
4.2.Nový seznam Džójó kandži 新常用漢字....28
5.Komparace reforem písma v Čínské lidové republice a Japonsku....30
5.1.Reformy písma v ČLR po roce 1949....30
5.1.1.První plán zjednodušení čínských znaků....30
5.1.2.Druhý plán zjednodušení čínských znaků....33
5.1.3.Shrnutí....33
5.2.Komparace reforem písma v ČLR a Japonsku....35
5.2.1.Omezení počtu znaků....35
5.2.2.Úprava tvaru znaků....36
5.2.3.Latinka....37
6. Závěr....38
7.Seznam použité literatury....40
7.1.Knižní zdroje....40
7.2.Články....41
7.3.Internetové zdroje....42

1. Úvod

Japonské znakové písmo má za sebou století pokusů o reformu. Tyto reformy měly za cíl omezit počet znaků, standardizovat písemný systém jako celek a vytvořit normy pro jeho užití v moderní společnosti.

Tato práce se zabývá vývojem jazykových reforem v Japonsku a to zejména souborem reforem *Tójó kandži* po 2. světové válce. Kromě provedení reforem samotných (způsobu zjednodušení znaků, volby povolených *on* a *kun* čtení) se v této práci snažím poukázat i na tendenci japonských reforem písma pohybovat se v jakémsi pomyslném kruhu.

Jazyková politika není založená pouze na změnách lingvistických, ale je součástí širší formy, skládající se z politických, sociálních a kulturních faktorů. Reforma pak většinou odráží politickou, ekonomickou nebo sociální situaci v zemi a je jí přímo ovlivněna.[1] Ani v Japonsku tomu nebylo jinak. Podle Nanette Gottlieb byly reformy v Japonsku poháněny nejdříve touhou po modernizaci, pak zpomaleny imperialistickými náladami, po válce opět obnoveny v rámci demokratizace a nyní se trend kloní ke konzervatismu.[2] Jedná se o velmi zajímavý postřeh. Už před restaurací Meidži se ozývaly hlasy učenců podporující buď omezení počtu znaků nebo nahrazení složitého systému zápisem slabičnou abecedou či dokonce romanizací. To, co je motivovalo k reformě písma, byla myšlenka, že úpravou systému se zjednoduší studium a zkrátí se čas nutný k naučení znaků. Od vzniku moderního státu probíhaly pokusy o vymezení rozumného počtu znaků, které by se daly vyučovat ve školách a používat v tisku a veřejných dokumentech. Omezení množství *kandži* a standardizování písemného systému by zlepšilo výuku na školách a vedlo k rozšíření gramotnosti mezi obyvatelstvem. Za války se reformní pokusy neměly šanci prosadit. Byly vetovány konzervativními kruhy vlády, které se držely tvrzení, že jazyk a písmo souvisí s národním duchem a jako takové se nedají omezovat. Po 2. světové válce byly reformy vlivem díky snaze demokratizovat společnost důsledně dovedeny do konce a v roce 1946 vyústily ve vydání seznamu *Tójó kandži*, který efektivně omezil počet znaků a standardizoval písemný systém. Od 70.let už se dá pozorovat trend uvolňování, kdy se navyšuje počet povolených znaků a pravidla ztrácí charakter nařízení – reformní nadšení už vyprchalo a zájem omezovat a zjednodušovat systém opadá.

1 TESSA, Carol: *From Script to Speech: Language Policy in Japan in the 1980s and 1990s*, Nissan Occasional Paper Series No. 27, 1997, str. 4

2 GOTTLIEB, Nanette: *Kanji Politics: Language Policy and Japanese Scrip*t, Kegan Paul International, 1995, str. 21

Práce je řazená chronologicky – nejprve stručně popisuje cestu k reformám písma, dále se zaměřuje na reformy *Tójó kandži*, které završily reformní snahy započaté již před 2. světovou válkou. *Džójó kandži* a krátce zmiňuji i připravované reformy *Šindžójó kandži*. Další část bakalářské práce se zabývá reformami písemného systému v Čínské lidové republice. I přes to, že jak Japonsko, tak ČLR používají znakový písemný systém, způsob, jakým se zhostily reforem se do značné míry odlišuje. Je tedy zajímavé sledovat jednotlivé reformní úsilí a porovnat jeho výsledky. V závěru bakalářské práce hodnotím úspěch japonských reforem a zamýšlím se nad budoucností japonského písemného systému.

2. Cesta k jazykové reformě

2.1. Předmoderní doba

Japonské písmo se od svého vzniku vyvinulo v komplikovaný systém, k jehož ovládnutí byla zapotřebí znalost několika tisíc znaků a klasické čínské i japonské gramatiky. Japonští učenci si byli dobře vědomi přílišné složitosti vlastního písemného systému. Ti z nich, kteří při studiu západních věd potřebovali znalost latinky, si velmi rychle uvědomili výhody, které abeceda poskytovala a jak rychle šla v porovnání s japonskými znaky naučit. Po povolení holandských věd šógunem Jošimunem v roce 1720 se problémem složitosti psané japonštiny začalo zabývat stále více učenců a přirozeně si nemohli nevšimnout i kritiky ze strany Evropanů. Ti ve svých knihách o Japonsku odsuzovali přílišnou rozsáhlost znaků, která způsobovala, že většina populace nebyla schopná psaný jazyk používat a dále také kritizovali negativní dopad složitého systému na vzdělávání.[3] Vzdělanci jako Šiba Kókan 司馬江漢 (1747 – 1818) a Jamagata Bantó 山片蟠桃 (1748 – 1821) navrhovali nahradit znaky kanou a Honda Tošiaki 本多 利明 (1744 – 1821) dokonce doporučil používat pouze latinku.[4] Jejich návrhy ale zůstaly bez povšimnutí.

Po otevření Japonska se společnost musela vypořádat s návalem nových slov a výrazů, pro které doposud v japonštině neexistovaly ekvivalenty. Bylo tedy nutné ustanovit nějaký systém, jak nová slova do japonštiny převádět. Ze začátku se uplatňoval princip tvoření slov pomocí sino-japonských složenin, jejichž význam odpovídal významu původního slova. Dalším způsobem bylo přímé převzetí slova z moderních čínsko-anglických slovníků. Slova i s přiřazenými znaky se jen doplnily o příslušné sino-japonské čtení.[5] Ze začátku se do znaků přepisovala i cizí jména – stačilo najít znaky odpovídající foneticky původní výslovnosti daného jména. Časem se ale od přepisu nových slov do znaků začalo postupně opouštět, protože se tím text stával ještě nepřehlednějším a přistoupilo se k praxi přepisování cizích výrazů do katakany.

V roce 1866 předstoupil před šóguna Jošinobua Maedžima Hisoka 前島密 (1835 – 1919) s návrhem nahradit čínské znaky kanou. Argumentoval tím, že opuštěním *kandži* se ušetří ve vzdělávání velké množství času, který by studenti mohli využít jinde. Uvědomoval si ale, že písemný systém založený na *kaně* s sebou nese problémy v podobě nesrozumitelnosti sino-japonských složenin a proto navrhoval přiklonit se i v psané

3 TWINE, Nanette: *Language and the Modern State, The Reform of Written Japanese*, Routledge, 1991, str. 224
4 HANNAS, Wm., C.: *Asia's Orthographic Dilemma*, University of Hawai'i Press, 1997, str. 39
5 SEELEY, Christopher: *A History of Writing in Japan*, University of Hawai'i Press, 2000, str. 136

japonštině k hovorovému stylu. I když tento návrh nebyl přijat, otázka nahrazení nebo alespoň zjednodušení psané japonštiny se stala předmětem diskuzí pro dalších několik desetiletí.

2.2. Reformní pokusy v období Meidži a Taišó

O 3 roky později, v roce 1869, Nanbu Jošikazu 南部義籌 (1840 – 1917) jako první Japonec začal veřejně obhajovat myšlenku písemného systému založeného na latince. I on si uvědomoval, že největší překážkou reformy písma je sino-japonská slovní zásoba, která se bez znaků stává jen těžko srozumitelnou. Tento problém se podle něj dal vyřešit přepsáním textů do hovorové japonštiny a sestavením slovníků synonym, které by pisateli pomohli najít vhodná srozumitelná slova.[6] Mezi Nanbuovi stoupence patřil i filosof Niši Amane 西周 (1829 – 1894), který roku 1874 publikoval v časopise *Meiroku Zašši* 明六雑誌 článek, kde vyjádřil své přesvědčení, že nová slovní zásoba přicházející ze Západu by se snadněji přebírala ne pomocí tvoření nových sino-japonských složenin, ale přímo pomocí romanizačního písemného systému, protože kana i *kandži* jsou do budoucna nedostačující.

Nejradikálnější názor měl ovšem budoucí ministr vzdělávání Mori Arinori 森有礼 (1847 –1889), který viděl zaostalost Japonska za Západem i v rodné řeči. Domníval se tak, že nejvhodnější řešení je nahradit japonštinu angličtinou.[7]

2.2.1. Kluby podporující zavedení kany nebo romanizace

V 80.letech 19.století začaly vznikat různé lingvistické kluby a kroužky, podporující reformy psané japonštiny. V roce 1883 byl založen klub *Kana no kai* かなのくわい. Jednalo se o spojení tří sdružení: dřívějšího klubu *Kana no tomo* かなのとも, ve kterém se sdružovali učenci a literáti, klubu *Iroha kai* いろは会 sdružujícím vzdělavatele a skupiny novinářů *Iroha bunkai* いろは分会. Každá z těchto skupin ale prosazovala jiný druh zápisu *kany* – *Iroha kai* požadovala co nejjednodušší a hlavně přísně fonetický přepis, členové *Kana no kai* se přikláněli k pravopisu historickému a novináři, kteří trvali pouze na zjednodušení, neměli příliš vyhraněný názor.[8]

Klub byl svého času velmi populární a získal velké množství členů a příznivců. Členové *Kana no kai* ovšem přehlédli jeden důležitý fakt. Při psaní svých esejí a textů se

6 HANNAS, Wm., C.: *Asia's Orthographic Dilemma*, University of Hawai'i Press, 1997, str. 40
7 RAMSEY, Robert, S.: *The Japanese Language and the Making of Tradition*, Japanese Language and Literature, Vol. 38., No.1., 2004, str. 93
8 TWINE, Nanette: *Language and the Modern State, The Reform of Written Japanese*, Routledge, 1991, str. 232

drželi klasického literárního stylu, který ztrácel po přepisu do *kany* srozumitelnost. Několik členů klubu se snažilo prosadit použití hovorové japonštiny a v různých článcích apelovali na své kolegy, aby přestali používat literární styl. Někteří sice poslechli, ale většina členů Kana no kai se i nadále držela klasické gramatiky. Tento problém, spolu s přetrvávající debatou jaký pravopis kany by byl vhodnější, vedl k prohlubujícím se vnitřním neshodám a nakonec v roce 1889 k zániku spolku jako takového.

Alternativou k přijetí slabičné abecedy nahrazující znaky bylo psaní latinkou. Roku 1885 vznikla společnost *Rómadži kai* ローマ字会 prosazující psaní právě romanizační transkripcí. Zakládající členové byli většinou lidé zběhlí v cizích jazycích, takže si opět nemohli nevšimnout výhod, které latinka poskytovala. Klub vydal vlastní pravidla psaní transkripcí a za normu stanovil tokijskou japonštinu.[9] *Rómadži kai* také od roku 1885 vydávala vlastní časopis *Rómadži zašši* ローマ字雑誌, který otiskoval eseje a články psané právě v romanizační transkripci.

I tento klub se ovšem potýkal s otázkou, jakou transkripci zvolit. Jedna strana navrhovala Hepburnův romanizační systém, zatímco druhá podporovala japonský systém *nipponšiki*. Dalším problémem této společnosti bylo, stejně jako v případě klubu *Kana no kai*, že i přes použití latinky se při psaní stále drželi složitého literárního stylu. Nanette Twine ve své knize Language and the Modern State, The Reform of Written Japanese píše: „Stoupenci přispívající do *Rómadži zašši* spadli do stejné pasti jako jejich kolegové z hnutí za podporu *kany*. Změnili pouze písmo, aniž by přestali používat tradiční literární styl. Tím opět dosáhli naprostého opaku svých cílů – místo toho, aby se psaná japonština zjednodušila, bez vizuální pomůcky znaků používaných k uhodnutí významů komplikovaných čínských složenin, se stala pro čtení daleko složitější. Bylo to přehlédnutí, který vážně zbrzdilo jejich rozvoj a které poskytlo jejich odpůrcům materiál ke kritice.[10] Někteří členové si tento problém uvědomovali a snažili se prosadit nahrazení literární japonštiny její hovorovou verzí. Od roku 1887 se sice začaly vydávat články psané právě hovorovou japonštinou, ale i přes různorodou aktivitu společnosti počáteční nadšení postupně vyprchalo a roku 1892 přerušila svou činnost úplně.

9 TWINE, Nanette: *Language and the Modern State, The Reform of Written Japanese*, Routledge, 1991, str. 240

10 TWINE, Nanette: *Language and the Modern State, The Reform of Written Japanese*, Routledge, 1991, str. 241

2.2.2. Omezení počtu znaků

Reformy mající za cíl nahrazení znakového písma romanizační abecedou nebo *kanou* měly velké množství odpůrců. Jejich hlavním argumentem bylo, že znaky, používané po staletí, se nedají jen tak vymazat a hlavně: není důvod zavádět nový druh písma, kterému by trvalo roky, než by se ujalo, když Japonsko má vlastní použitelný systém. Jediné, co tento písemný systém podle nich potřeboval, bylo stanovení limitu počtu znaků na rozumnou hranici.

Vzdělanec a spisovatel Fukuzawa Jukiči 福澤 諭吉 (1834 – 1901) ve svém třídílném díle Výuka znaků 文字之教 (1873), které napsal za použití méně než 1000 *kandži*, podpořil myšlenku radikálního snížení počtu používaných znaků. Vyjádřil své přesvědčení, že pro základní slovní zásobu pro běžný život by mělo stačit kolem jednoho tisíce znaků a horní hranice by se měla pohybovat mezi dvěma až třemi tisíci znaků.[11] Jeho současník Jano Fumio 矢野文雄 (1851 – 1931) se ve svých dílech dopracoval ke stejnému závěru a v roce 1887 vydal slovník 3000 nejpoužívanějších znaků *Sanzendži džibiki* 三千字字引.

Ani vláda nebyla proti snížení počtu *kandži*. Roku 1872 vydalo Ministerstvo vzdělávání 文部省 dvoudílný slovník *Šinsen džišo* 新撰字辞, obsahující 3167 nejfrekventovanějších znaků používaných ve společnosti.[12] Slovník byl ale stažen z tisku samotným Ministerstvem ještě téhož roku a nikdy tak nebyl publikován.[13]

Roku 1900 Ministerstvo vzdělávání vydalo nařízení týkající se výuky psaní na základních školách. Počet vyučovaných *kandži* byl omezen na 1200 znaků a použití *kany* při psaní sino-japonských složenin bylo nově založeno ne na historickém pravopise, ale na opravdovém čtení příslušných slov. Zatímco omezení znaků bylo přijato bez problémů, proti změně psaní *kany* se objevilo množství námitek. Mezi ty hlavní patřil fakt, že žák základní školy není schopen rozlišit mezi sino-japonským výrazem a původním japonským slovem a hlavně, mimo základní školu už pravidla neplatila. Ve společnosti se nadále používala široká škála různých historických pravopisů, takže nový systém *kany* byl v praktickém životě nepoužitelný.[14] Protestů proti těmto školským reformách přibývalo a tak v září roku 1908 byly Ministerstvem anulovány.

Učence ale stále trápil fakt, že japonské písmo prodlužovalo a zpomalovalo výuku na školách. Lingvista Hošina Kóiči 保科孝一 (1872 – 1955) tedy přišel s dalším návrhem jak

11 HANNAS, Wm., C.: *Asia's Orthographic Dilemma*, University of Hawai'i Press, 1997, str. 41
12 SEELEY, Christopher: *A History of Writing in Japan*, University of Hawai'i Press, 2000, str. 141
13 BÖKSET, Roar: *Long Story of Short Forms, The Evolution of Simplified Chinese Characters*, Universitetsservice US-AB, Stockholm, 2006, str. 35
14 SEELEY, Christopher: *A History of Writing in Japan*, University of Hawai'i Press, 2000, str. 144

zjednodušit písemný systém a to nejen omezením počtu znaků, ale i unifikací variant jejich psaní. Shromáždil několik vzdělanců a společně v roce 1919 vydali Návrh na úpravu znaků 漢字整理案, kde pro každý z obsažených 2600 znaků doporučovali pouze jednu formu pro použití při psaní i v tisku. Formy znaků byly vybírány podle svého výskytu při použití ve společnosti.

Reformovat písemný systém se snažili i novináři. Noviny a tisk, používající velkou škálu znaků, byli čitelné jen pro malý okruh čtenářů. Už v roce 1888 začali noviny *Ósaka Mainiči Šinbun* 大阪毎日新聞 používat *furiganu* u všech svých článků, aby noviny zpřístupnili většímu počtu čtenářů.[15] Roku 1900 publikoval šéfredaktor novin *Mainiči Šinbun* Hara Takaši 原敬 (1856 – 1921) několik článků, kde obhajoval snížení počtu znaků. Když byl v roce 1918 jmenován japonským premiérem, trend snižování počtu *kandži* dostal další impuls. V rámci demokratizace státu se ozvaly hlasy volající i po „demokratizaci“ novin – tj. zpřístupnění tisku většímu počtu lidí a ne jen privilegované vzdělané menšině. 21.března 1921 vydalo dohromady množství tokijských a ósackých novin prohlášení nazvané Obhajoba omezení množství znaků 漢字制限, kde navrhovali upustit od používání některých složitých znaků a místo nich zavést použití *katakany*.

Ve stejném roce byla založena Prozatímní jazyková komise 臨時国語調査会. Ta se měla zabývat třemi problémy – reformou *kany*, úpravou hovorové japonštiny pro psaný projev a redukcí počtu znaků.[16] V květnu 1923 pak Prozatímní jazyková komise vydala *Džójó kandžihjó* 常用漢字表 (Seznam znaků pro obecné použití), který obsahoval znaky považované za nezbytné pro napsání běžného textu. Tisk se seznamu chopil s nadšením a největší noviny v srpnu 1923 oznámily, že hodlají od 1.září 1923 vymezené znaky používat. Jejich záměr musel být ale odložen, protože 1.září udeřilo v oblasti Kantó ničivé zemětřesení.

O dva roky později se opět několik největších tokijských novin spojilo v prohlášení, že hodlají ve svých novinách omezit počet znaků. Shodli se na používání Seznamu znaků pro obecné použití z roku 1923, který obsahoval 2,108 znaků.[17] Výjimku tvořily císařské edikty, zákony a citace, kterých se žádná omezení netýkala. I přes nesporně dobrý záměr ovšem nemělo snížení počtu znaků větší efekt. Složité znaky mimo seznam byly jednoduše nahrazeny kanou a složeniny tak často pozbyly jednoznačně srozumitelného významu.

15 SEELEY, Christopher: *A History of Writing in Japan*, University of Hawai'i Press, 2000, str. 145
16 SEELEY, Christopher: *A History of Writing in Japan*, University of Hawai'i Press, 2000, str. 146
17 HANNAS, Wm., C.: *Asia's Orthographic Dilemma*, University of Hawai'i Press, 1997, str. 43

Prozatímní jazyková komise se snažila tuto situaci vyřešit vydáním Návrhu na úpravu sino-japonských slov 漢語整理案, kde byl seznam složitých sino-japonských složenin nahrazen jednoduššími variantami.

Prozatímní jazyková komise dále pracovala na přepracování Seznamu znaků pro obecné použití a roku 1931 navrhla revizi seznamu, který by pak nově obsahoval pouze 1856 znaků. Kvůli Mandžuskému incidentu v září stejného roku se ovšem stalo dodržování Seznamu obtížným, protože armáda, která o situaci v Číně referovala, používala velký počet složitých znaků a sino-japonských složenin.[18]

2.3. Reformní pokusy v období Šówa

V roce 1934 se Prozatímní jazyková komise přeformovala do nové organizace nazvané Komise pro otázky národního jazyka 国語審議会. Byla pověřena Ministerstvem vzdělávání, aby přezkoumala použití *kany*, prošetřila znaky a zlepšila pravidla písemného projevu. Vzhledem k postupně narůstajícím nacionalistickým náladám se zejména reforma omezení počtu znaků stávala čím dál tím složitější. Odpůrci reforem tvrdili, že omezením počtu znaků by se musel měnit styl psaní císařských ediktů a to by bylo nejen neuctivé vůči císaři a ale mělo by to i negativní vliv na ducha japonského národa jako takového.[19] Komise pro otázky národního jazyka tedy musela postupovat obezřetně. V roce 1938 vydala Návrh na úpravu psané formy znaků 漢字字体整理案, kde byly *kandži* rozděleny do dvou kategorií. První kategorie obsahovala znaky pro výuku ve školách a pro každodenní běžné použití, zatímco druhá kategorie byla určená pro zvláštní texty jako byly císařské edikty. I přes zohlednění zvláštních textů se ovšem proti seznamům opět zvedla vlna opozice ze strany konzervativců a seznamy tak nikdy nevešly v platnost.

V červnu roku 1942 ale přišla Komise s dalším seznamem, tentokrát cíleným na znaky potřebné pro psaní běžných textů. V předmluvě se také upřesňuje, že znaky, které seznam neobsahuje, by se měli psát kanou (s výjimkou osobních a místních jmen).[20] Seznam běžných znaků 標準漢字表 obsahoval celkem 2528 *kandži*, které byly rozděleny do 3 kategorií: na znaky s vysokým výskytem 常用漢字, s nižším výskytem 準常用漢字 a speciální znaky pro císařské výnosy 特別漢字. Ministerstvo vzdělávání Seznam běžných znaků publikovalo v prosinci 1942 v upravené podobě – opustilo se od dělení *kandži* do kategorií a jejich počet se

18 SEELEY, Christopher: *A History of Writing in Japan*, University of Hawai'i Press, 2000, str. 147
19 SEELEY, Christopher: *A History of Writing in Japan*, University of Hawai'i Press, 2000, str. 148
20 SEELEY, Christopher: *A History of Writing in Japan*, University of Hawai'i Press, 2000, str. 149

zvýšil na 2669 znaků.[21] Dodržování seznamu nebylo nijak prosazováno, měl sloužit pouze jako vodítko, které mohl pisatel používat podle vlastního uvážení. Prosazování seznamu jako závazného předpisu by narazilo na odpor konzervativních kruhů. Tato atmosféra a myšlenka, že znaky jsou spjaté s císařem a národním duchem jako takovým, úspěšně blokovaly prosazení snížení počtu znaků až do konce 2. světové války.

Reformní snahy probíhaly v omezené míře i během války v Tichomoří, kdy Komise pro otázky národního jazyka roku 1942 vydala seznam 2669 znaků pro běžné použití 標準漢字表 . Dokonce i armáda, která jinak patřila k zarytým odpůrcům změn, byla nucena snížit počet znaků pro interní potřebu. Noví odvedenci totiž nebyli natolik vzdělaní, aby rozuměli složitým znakům a složeninám v rozkazech a nařízeních, což působilo množství nedorozumění a nehod.[22] Žádná z těchto válečných reforem ale nebyla natolik obsáhlá, aby se věnovala změně japonského písemného systému jako celku.

Po válce se přirozeně opět obnovily myšlenky na reformu písma a byly podporovány americkou okupační správou. Ta považovala reformu za nezbytnou součást nového demokratického Japonska a chtěla změny co nejrychleji uvést do praxe.

Všeobecně zažitým názorem je, že poválečné reformy písma byly Americkou okupační správou vynucené. Přestože Američané nepochybně dali impuls k takovým reformám, bylo by nepřesné hovořit o vynucování. Občas se také objevuje názor, že Japonsko souhlasilo se snížením počtu znaků, aby uchlácholilo Američany, kteří by sami mohli navrhnout změny daleko drastičtější. V době, kdy se v Japonsku vlády ujala americká okupační správa, měli Japonci již za sebou několik více či méně neúspěšných pokusů o reformu písemného systému a sami si dobře uvědomovali, že změna je nutná. I reakce veřejnosti byla vesměs kladná a lidé reformy vítali. Nakonec se japonská a americká strana dohodla, že předmětem reforem bude snížení počtu používaných znaků, vymezení jejich povolených čtení a reforma použití kany.

2.4. Orgány zodpovědné za jazykovou politiku a reformy v Japonsku

V rámci poválečných změn také došlo k reorganizaci Ministerstva vzdělávání a kultury 文部省, pod které spadaly orgány pověřované jazykovými reformami. Nejdůležitější z nich je bezesporu Komise pro otázky národního jazyka 国語審議会, založená v roce 1934.

21 HANNAS, Wm., C.: *Asia's Orthographic Dilemma*, University of Hawai'i Press, 1997, str. 43
22 UNGER, J. Marshall: *Literacy and Script Reform in Occupation Japan*, Oxford University Press, 1996, str. 36

Zprvu se mohla vyjadřovat pouze k jazykovým otázkám určených Ministerstvem, ale po reorganizaci v roce 1949 získala Komise větší pravomoci a může tak udělovat doporučení z vlastní iniciativy.[23]

Komise pro otázky národního jazyka se skládá ze členů vybraných z různých odvětví a zabývá se zkoumáním otázek týkající se jazykové reformy, romanizací a podporou jazykového vzdělávání a následným vydáváním oficiálních jazykových doporučení. Až do 90. let 20. století byla hlavním tématem tohoto orgánu reforma písma, v posledních letech se orientuje spíše na japonštinu mluvenou a informační technologie.

Při přípravě jazykových nařízení se nejprve návrh vydaný Komisí pro otázky národního jazyka konzultuje s odbornou veřejností, která vznese své připomínky. Poté je návrh zveřejněn a široká veřejnost má možnost se k připravovanému nařízení vyjádřit. Komise pak všechny připomínky zváží a případně svůj návrh přepracuje. Aby vešly v platnost, všechny jazykové zákony a nařízení musí být schváleny japonskou vládou.

Dalším orgánem, založeným v roce 1948 právě díky nutnosti reforem, je Národní institut pro japonský jazyk 国立国語研究所. Tento institut se zabývá zkoumáním soudobé mluvené japonštiny a jejím odrazem v psaném projevu, stejně jako studiem historického vývoje národního jazyka.[24]

V roce 1968 vznikl Úřad pro kulturu 文化庁, která se zabývá správou japonského kulturního dědictví. Mezi jeho úkoly patří šíření a propagace japonského jazyka jak v Japonsku samém, tak i v cizině.

Obě instituce se také věnují vydávání jazykových a výukových publikací.

23 DANIELS, F., J.: *Japanese Officialdom and the Language*, The Journal of the Association of Teachers of Japanese, Vol. 13, No. 1, 1978, str. 61

24 国立国語研究所 [online]. 2010 [cit. 2010-07-16]. Dostupné z WWW: <http://www.kokken.go.jp/>.

3. Reformy Tójó kandži

3.1. Seznam Tójó kandži 当用漢字

Na sklonku roku 1945 se uskutečnilo první poválečné setkání Komise pro otázky národního jazyka 国語審議会 a při této příležitosti zdůraznilo Ministerstvo vzdělávání důležitost jazykových reforem pro budování nového státu – komplikovaný a nepřehledný písemný systém byl označen za překážku vývoje Japonska. Ve stejném roce požádalo velení Spojeneckých sil Ministerstvo vzdělávání, aby snížilo počet znaků používaných ve školních učebnicích na 1500, takže Komise začala probírat starší, předválečné seznamy znaků, které by šly použít jako základ pro nový seznam. I když okupační správa reformy podporovala, výběr znaků a jejich počet ponechala na Komisi pro otázky národního jazyka a nijak do příprav nezasahovala.

V dubnu a květnu roku 1946 projednávala Komise na shromážděních navrhovaný soubor 1295 znaků, sestavený komisí utvořenou z členů Rady pod vedením Janady Kjúdžiróa 築田欽次郎. Tento seznam byl současně označen za příliš rozsáhlý pro výuku na základním stupni a zároveň za příliš omezující pro běžné použití.[25]

Pod vedením Jamamoto Júzóa 山本勇造 (1887 – 1974) byla tedy ustanovena Komise pro čínské znaky, která dostala za úkol seznam přepracovat. Nový seznam znaků, obsahující 1850 *kandži*, byl založen na dřívějším seznamu z roku 1946, k němuž byly dodány dodatečné znaky, vybrané po dohodě se státními institucemi a novináři. Po schválení Komisí pro otázky národního jazyka byl seznam pojmenovaný *Tójó kandži* 当用漢字(Znaky pro běžné použití) 16. listopadu 1946 odsouhlasen kabinetem a veřejně vyhlášen spolu s novými pravidly pro použití *kany*. V lednu 1948 byla pak ještě upřesněna povolená *on* a *kun* čtení schválených znaků.

Seznam *Tójó kandži* se pak stal závazným pro zákony, oficiální dokumenty, tiskoviny a veřejnost. Znaky mimo okruh *Tójó kandži* se neměly používat a seznam tak představoval jakýsi strop, vymezující horní hranici gramotnosti.

V předmluvě jsou pravidla pro užívání znaků a *kany* definována následovně (podle 当用漢字表、昭和21年11月5日[26]):

25 SEELEY, Christopher: *A History of Writing in Japan*, University of Hawai'i Press, 2000, str. 153
26 文化庁 [online]. 1946 [cit. 2010-05-17]. 当用漢字表. Dostupné z WWW: <http://www.bunka.go.jp/kokugo/frame.asp?tm=20100616222211>.

1. Slova obsahující *kandži*, která nejsou obsaženy v tomto seznamu, se buď zapíší jinými znaky, nebo se zapíší *kanou*.
2. Zájmena, příslovce, spojky, citoslovce, pomocná slovesa, partikule se pokud je to možné zapíší *kanou*.
3. Cizí místní jména (vyjma ČLR) a osobní jména se píší *kanou*. Nicméně starší zažitá označení jako například 米国, 英国 atd., nejsou překážkou.
4. Převzatá slova *gairaigo* se píší *kanou*.
5. Názvy fauny a flóry se píší *kanou*.
6. *Atedži* se píší *kanou*.
7. *Furigana* se z principu nepoužívá.
8. Co se týče technických termínů, je žádoucí, aby byly regulovány tímto seznamem jakožto standardem.

Seznam *Tójó kandži* a nově zavedená pravidla pro používání *kany* zjednodušila a zpřehlednila japonský písemný systém. I tak ale bylo vymezené množství znaků příliš vysoké pro devět let povinné školní docházky. V roce 1948 byl tedy zveřejněn seznam *Kjóiku kandži* 教育漢字 (Seznam znaků pro výuku ve školách), který obsahoval snížené množství 881 *kandži*, které se měli děti naučit za dobu prvních šesti let školní docházky.[27]

3.1.1. On a kun čtení

Ve stejném roce byl také schválen Seznam *on* a *kun* čtení pro *Tójó kandži* 当用漢字音訓表. Tento dodatečný seznam byl nutný – Seznam *Tójó kandži* sice shromáždil všechny povolené znaky, ale nijak se nevyjadřoval k jejich čtením. Tím pádem platila všechna existující čtení znaků, i zastaralá a nepravidelná čtení. V nových pravidlech bylo určeno, že japonská slova zapisovaná dvěma a více znaky a mající nepravidelné čtení (např. 今日 → きょう, 流石 → さすが), se ze seznamu oficiálních čtení k seznamu *Tójó kandži* škrtají a zapisují se *hiraganou*. Stejně tak byla vyškrtnuta japonská slova zapisovaná pouze jedním znakem, ale mající zastaralou nebo těžko čitelnou výslovnost (např. 男 → おのこ, 女 → おみな). Stejným způsobem byly vyřazeny znaky s nepravidelným sino-japonské čtení (např. 出納 → すいとう,舌音 → ぜっとん). V případě, že mělo *kandži* více sino-japonských čtení,

27 UNGER, J. Marshall: *Literacy and Script Reform in Occupation Japan*, Oxford University Press, 1996, str. 58

rozhodovala míra rozšířenosti použití, podle které se určilo, která čtení mohou zůstat.[28]

3.1.2. Seznam nových forem znaků

Další oblast, které si žádala reformu, byla samotná podoba znaků. Lišila se tištěná a psaná verze a některé znaky dokonce měly i několik variant, takže bylo nutné znaky standardizovat. V rámci zjednodušování písemného systému byla problematika prozkoumána Komisí pro otázky národního jazyka, která navrhla zvýšit množství zjednodušených znaků v seznamu *Tójó kandži* ze 131 na 300.[29] Seznam *Tójó kandži* totiž sice některé zjednodušené formy obsahoval, ale i tak stále zachovával větší množství původních složitých znaků (např. *kandži* 藝 si ponechalo svou původní podobu, i když existovala zjednodušená verze 芸). Komise vybírala zjednodušené verze podle jejich rozšíření a frekvence použití ve společnosti, a to i v případech, kdy postup zjednodušování nebyl historicky podložen.[30]

Seznam nových forem znaků 当用漢字新字体 byl pak schválen kabinetem v dubnu 1949.

Metody zjednodušování znaků (podle 当用漢字新字体表, 昭和 23 年 6 月 1 日)[31]:

1. Nahrazení složitých znaků jejich kurzivní verzí
   圖→図　　學 → 学
2. Nahrazení složitého komponentu znázorňujícího sino-japonské čtení jeho ekvivalentem
   圍 → 囲　　竊→窃
3. Úplné vyjmutí složitých komponentů
   縣 → 県　　應 → 応
4. Sjednocení různých variant znaků
   Při sjednocování různých variant znaků se přihlíželo k psané formě, která se většinou lišila od tištěné verze.
   a) Změna směru tahů
   　　半 → 半　　羽 → 羽　　嫌 → 嫌
   b) Změna délky tahů

28 文化庁 [online]. 昭和 22 年 9 月 29 日 [cit. 2010-06-10]. 音訓の整理に関する方針. Dostupné z WWW: <http://www.bunka.go.jp/kokugo/frame.asp?tm=20100619174540>.
29 HANNAS, Wm., C.: *Asia's Orthographic Dilemma*, University of Hawai'i Press, 1997, str. 227
30 BÖKSET, Roar: *Long Story of Short Forms, The Evolution of Simplified Chinese Characters*, Universitetsservice US-AB, Stockholm, 2006, str. 38
31 文化庁 [online]. 昭和 23 年 6 月 1 日 [cit. 2010-05-23]. 当用漢字新字体表. Dostupné z WWW: <http://www.bunka.go.jp/kokugo/frame.asp?tm=20100617180111>

急 → 急　　告 → 告　　契 → 契

c) Sjednocení počtu tahů

者 → 者　　黒 → 黒

d) Změna sestavení znaku

默 → 黙　　勳 → 勲

e) Znaky stejného původu byly sjednoceny do stejné podoby

島, 嶋, 嶌 → 島　　靑, 青 → 青

Tím, že Komise použila při zjednodušování *kandži* metody používané při psaní rukou, nebyly změny nijak násilné a lidé neměli s přijetím nových forem znaků žádné větší potíže. Ve většině případů by se dalo říct, že úprava formy *kandži* nijak nepoškodila.

Zjednodušením prošly pouze znaky na seznamu *Tójó kandži* – znaky mimo seznam si zachovaly svůj původní vzhled. Například znak 會 byl sám zjednodušen jako 会, ale *kandži* 檜, ve kterém se vyskytuje jako fonetikum, není na seznamu *Tójó kandži*, takže si zachovalo svůj původní vzhled. V tomto případě by se dalo mluvit o porušení fonetického vodítka čtení, protože čtenář, který zná *kandži* 会 pouze ve zjednodušené verzi, si ho se znakem 檜 nespojí. Na druhou stranu ale většina takto postižených znaků nepatří mezi frekventovaně používané, takže škody jsou minimální.

3.1.3. Okurigana a znaky pro použití ve jménech

Další jazyková oblast, která čekala na reformu, byla *okurigana*. Ta se do té doby používala značně volně a víceméně se jednalo o individuální záležitost. Prakticky se jednalo o dva způsoby použití – ve školách se *kanou* dopisoval i část kmene slovesa (např. 行なう), zatímco v tisku a dokumentech se preferovalo jen dopisování flexe slovesa (např. 行う).[32] Komise pro otázky národního jazyka tedy v roce 1958 vydala soubor nových pravidel, které se přikláněly k volnějšímu použití *okurigany* – tj. dopisování větší části slova, která lépe indikovala čtení celého znaku. Nová pravidla pak byla schválena vládou v červenci 1959.

Nový seznam znaků způsobil problémy zejména rodičům – až do roku 1947 mohli dávat svým potomkům jméno obsahující jakýkoliv existující znak a přiřadit mu libovolné čtení. Po schválení seznamu *Tójó kandži* byl výběr omezen jen na *kandži* vyskytující se v

32 SEELEY, Christopher: *A History of Writing in Japan*, University of Hawai'i Press, 2000, str. 158

seznamu. Znaky mimo seznam se nemohly používat a v případě, že rodič na tomto znaku trval, ve jméně dítěte se zapisoval *kanou*. Aby omezení v této oblasti nebylo tak přísné, vydala v roce 1951 Komise pro otázky národního jazyka nový dokument – Přehled znaků pro použití v osobních jménech 人名用漢字別表, kde povolila dalších 92 *kandži* určených pro použití ve osobních jménech.

3.1.4. Problémy způsobené seznamem Tójó kandži

Vymezení znaků, které se měly podle vládního seznamu používat, tedy samozřejmě zapříčinilo několik problémů. Znaky, které se ocitly mimo seznam, se už nedaly použít v sino-japonských složeninách. Nepovolený znak ve složenině se tak buď dopisoval *hiraganou* nebo se pro celé slovo našlo jiné synonymum. V prvním případě mohlo dojít k zastření původního významu slova a v případě druhém docházelo k omezení slovní zásoby. To sice nebyl až takový problém v běžném životě, ale v odborných publikacích, kde je výskyt sino-japonských složenin vysoký, mohl tento způsob jen těžko kompenzovat omezení zásoby znaků. Už v květnu 1968 doporučila Komise pro otázky národního jazyka větší shovívavost při prosazování pravopisných pravidel a o 5 let později, v roce 1973, vláda upravila pravidla pro používání *okurigany* a čtení znaků. Byl vydán nový Seznam *on* a *kun* čtení pro *Tójó kandži* 当用漢字音訓表. Ten byl o poznání liberálnější než jeho předchůdce – počet dodatečných čtení stoupl o 800 *kandži* a bylo také povoleno na 106 nepravidelných čtení znaků ve složeninách.[33] Tyto úpravy nařizovaly použití norem při psaní zákonů, veřejných dokumentů, novin a časopisů, ale nezmiňují vědecké, technické a literární kruhy, které tak de facto získaly povolení k použití znaků mimo vymezený okruh *Tójó kandži*.[34]

Výsledkem těchto pokračujících ústupků bylo nakonec přehodnocení seznamu *Tójó kandži* jako takového. Při sestavování nového seznamu znaků *Džójó kandži* z roku 1981 se udržela tendence uvolňování, takže nejenže se zvýšil počet předepsaných znaků o celých 5%, ale upustilo se od seznamu jako od závazného předpisu.

33 SEELEY, Christopher: *A History of Writing in Japan*, University of Hawai'i Press, 2000, str. 160
34 HANNAS, Wm., C.: *Asia's Orthographic Dilemma*, University of Hawai'i Press, 1997, str. 218

3.2. Rómadži experiment

Americká okupační správa, zabývající se reformami písma, přemýšlela i o možnosti přejít ze znakového písma na latinku. Vycházela z předpokladu, že učení japonských znaků studenty zdržuje a čas, věnovaný memorování, by se dal využít ke studiu jiných předmětů. Nejednalo se ovšem o nijak převratnou myšlenku – už příznivci reforem v 18. a 19. století zastávali podobný názor, jen neměli možnost takto radikální reformu prosadit.

Pod dozorem Američanů tak začalo Ministerstvo vzdělávání na zkoušku zavádět na školách výuku *rómadži*. Školy se mohly přihlásit do projektu dobrovolně, ale v tom případě od nich ministerstvo vyžadovalo alespoň 40 hodin výuky v *rómadži* za rok. V únoru 1950 evidovalo ministerstvo účast 23 177 základních škol, z toho 59% vyučovalo *rómadži* v transkripci *kunreišiki*, 27% používalo *hepburnovu* transkripci a 9% *nipponšiki* a 5% vyučovalo kombinovaně.[35] Díky tomu, že byly povoleny všechny tři typy transkripcí, se učebnice také musely tisknout ve třech verzích, což situaci komplikovalo. Důvodem povolení všech transkripcí byla neschopnost okupační správy a Ministerstva vzdělávání dohodnout se na jediném způsobu romanizace. Ministerstvo podporovalo systém *kunreišiki*, Američané hepburnovu transkripci a zastánci *nipponšiki*, kteří byli dobře organizovaní, nepřestávali trvat na používání přepisu *nipponšiki*.[36] Paralelní použití všech tří transkripcí tak bylo kompromisem, který v danou chvíli vyřešil situaci.

Kromě zavedení výuky *rómadži* na základních školách vedlo Ministerstvo vzdělávání i experiment, při kterém byla porovnávána efektivita klasické výuky ve znacích a výuky v *rómadži*. V normálních školách se psaní a čtení v *rómadži* vyučovalo pouze v rámci hodin japonského jazyka. V experimentálních třídách se za pomocí romanizace vyučovaly i jiné předměty, což umožnilo zkoumat a porovnávat účinnost oproti klasické výuce.

Experiment, vedený Národním institutem pro výzkum vzdělávání 国立教育研究所, začal v září 1948 a sledoval třídy základních škol učící se ve znacích a ve všech třech romanizačních systémech. Walter C. Eells píše ve svém článku z roku 1952: „(...) tento program se snaží porovnat efektivitu použití *rómadži* s efektivitou použití *kandži* a *kany*, jakožto nástrojů schopnosti číst a učit se; dále se také snaží porovnat relativní účinnost všech tři systémů romanizace. Programu se v prvním roce zúčastnilo 89 experimentálních tříd, druhý rok 120 tříd a v závěrečném roce 1950 – 1951 101 tříd. Výsledky tohoto tříletého

35 EELLS, Walter Crosby: *Language Reform in Japan*, Modern Language Journal No. 36, 1952, str. 211

36 DANIELS, F.,J.: *Japanese Officialdom and the Language*, The Journal of the Association of Teachers of Japanese, Vol. 13, No. 1, 1978, str. 57

experimentu jsou se zájmem očekávány.“[37]

Děti, studující v těchto experimentálních třídách, by byly znevýhodněny po návratu do normální školní výuky, proto dostávaly ještě dodatečné hodiny japonštiny a znaků. Odezvy ze strany učitelů i rodičů byli velmi pozitivní a žáci v průběžných testech dosahovaly lepších výsledků než jejich vrstevníci studující ve znacích.

Slibně vypadající experiment nicméně skončil neslavně. Projekt už od začátku potýkal s nedostatkem financí. Díky tomu chyběly jak vhodné romanizované učebnice, tak dostatečně kvalifikovaní japonští lektoři.[38] Přestože celý pokus měl probíhat tři roky, byly mu přiděleny finance na pokrytí roků dvou. Došlo ke zpoždění v tisku materiálů pro žáky, kteří si tak často museli texty opisovat z tabule to, co napsal učitel. Špatně placení lektoři, kteří neprošli žádným přípravným kurzem, se většinou potýkali s nedůvěrou ředitelů škol, kteří trvali na tom, že základem vzdělání je japonské znakové písmo.[39] Dalším problémem byl nezájem a skepse řídících autorit, které projektu příliš nevěřili a nedávaly mu ani nutnou podporu.

Zřejmě i díky těmto překážkám nebyly konečné výsledky valné. Celý experiment byl v roce 1951 dovršen srovnávacím testem, který se skládal z jednoho papíru početních příkladů – ty byly zadány buď v jednom ze stylů *rómadži*, nebo v *kandži* a *kaně*. Výsledky takovéhoto srovnávacího testu tak sice porovnaly početní schopnosti dětí, ale nemohly podat sebemenší informace o tom, jaký systém zápisu je pro pochopení zadání a látky nejefektivnější. Celý pokus výuky pomocí *rómadži* pak byl vyhodnocen jako ztráta času a financí a byl potichu ukončen.

37 EELLS, Walter Crosby: *Language Reform in Japan*, Modern Language Journal No. 36, 1952, str. 212
38 UNGER, J. Marshall: *Literacy and Script Reform in Occupation Japan*, Oxford University Press, 1996, str. 87
39 UNGER, J. Marshall: *Literacy and Script Reform in Occupation Japan*, Oxford University Press, 1996, str. 96

4. Reformy Džójó kandži 常用漢字

4.1. Seznam Džójó kandži

Podle neustálých změn a úprav částí seznamu *Tójó kandži* bylo jasné, že je zapotřebí sestavit nový seznam, který by reflektoval moderní slovní zásobu. Starý seznam z roku 1946 mohl jen stěží stačit moderní, rychle se rozvíjející společnosti.

V roce 1972 se opět začala projednávat otázka seznamu *Tójó kandži*. Ve zprávě vydané o 2 roky později si Komise pro otázky národního jazyka vytyčila body, které se měly respektovat při tvorbě nového seznamu znaků – seznam neměl být tak restriktivní jako seznam *Tójó kandži*. Dále, protože se jednalo o seznam pro veřejné použití, neměl omezovat znaky používané v odborných kruzích, ani individuální použití jednotlivcem. A jako jeden z nejdůležitějších bodů – vybrané znaky měly odrážet moderní japonské psaní.[40] Komise si sice nestanovila, kolik znaků by měl nový seznam obsahovat, ale všeobecně se uznávala myšlenky, že by se neměl příliš překročit počet znaků v seznamu *Tójó kandži*.

O dva roky později, v lednu 1974, Komise pro otázky národního jazyka ustanovila Komisi pro seznam znaků, která byla pověřena sestavením návrhu nového seznamu. Při výběru znaků se přihlíželo k frekvenci jejich použití, jejich funkci, složitosti psaní, výskytu ve složitějších znacích a jestli se významově či výslovnostně nekryjí s jiným znakem.[41] Co se týče forem znaků, komise se řídila již existujícími zjednodušenými znaky obsaženými v seznamu *Tójó kandži*.

Návrh nového seznamu byl pak zveřejněn a různé organizace, kterých se seznam dotýkal (např. novináři), podávaly návrhy úprav – mezi ty hlavní patřilo udržení počtu znaků pod hranicí 2000 a aby Komise věnovala výběru znaků větší pozornost.

V lednu 1977 byl předložen ministerstvu Návrh nového seznamu znaků 新漢字表試案. Návrh nového seznamu nebyl nijak převratně inovativní. Obsahoval 1900 znaků, takže co se týče počtu znaků, ve srovnání se seznamem *Tójó kandži* nedošlo k žádné velké změně. Zůstaly v něm všechny stávající znaky, kromě 33 znaků s nižším výskytem, které byly vyškrtnuty a naopak přibylo 95 nových *kandži*.

Největším rozdílem oproti seznamu *Tójó kandži* je jeho pojetí. Zatímco seznam *Tójó kandži* byl předpis, přikazující které znaky lze používat, v předmluvě k novému seznamu se zdůrazňuje, že se jedná pouze o jakýsi měřítko 目安, ne o nařízení, jaké znaky smějí lidé

40 HANNAS, Wm., C.: *Asia's Orthographic Dilemma*, University of Hawai'i Press, 1997, str. 47
41 SEELEY, Christopher: *A History of Writing in Japan*, University of Hawai'i Press, 2000, str. 161

používat.[42] Christopher Seeley překládá konec preambule k Návrhu nového seznamu znaků následovně: „(...) Seznam se snaží poskytnout měřítko pro jasně srozumitelné psaní pro všeobecný život ve společnosti.“[43]

Jakmile byl Návrh nového seznamu znaků zveřejněn, Úřad pro kulturu 文化庁 a ministerstvo samotné se snažili získat názor široké veřejnosti na navrhovaný seznam. Ohlasy byly převážně kladné. Většina lidí souhlasila se seznamem jakožto měřítkem a jediné sporné body pak byly znaky, od kterých se upustilo.

Komise vzala námitky v potaz a v březnu 1979 byl dokončen Návrh seznamu *Džójó kandži* 常用漢字表. Oproti Návrhu nového seznamu znaků z roku 1977 došlo ke zvýšení počtu znaků o 26 *kandži*. Ministerstvo opět nový návrh publikovalo a vyzvalo veřejnost, aby se k němu vyjádřila. Někteří lidé se obávali, že definice seznamu jako „měřítka“ je příliš mlhavá a směřuje k tomu, aby se používání znaků vymklo kontrole. Navrhovaný počet znaků byl většinou hodnocen kladně, i když se našly skupiny, které nesouhlasily – Sdružení japonských literátů 日本文芸家協会 považovalo počet za nedostatečný, zatímco Sdružení *Kanamodži kai* 仮名文字会 se domnívalo, že počet znaků by se měl snížit.[44] Po obdržení těchto připomínek Komise pro seznam znaků seznam opět upravila a po schválení Komisí pro otázky národního jazyka byl Seznam *Džójó kandži* oficiálně přijat vládou 1.října 1981.

Na rozdíl od reforem *Tójó kandži*, kde byl nejdříve vydán seznam znaků a pak byly až dodatečně schváleny další úpravy pro nové formy znaků, on a kun čtení apod., seznam *Džójó kandži* na všechny tyto části pamatoval a zabývá se jimi už v preambuli. Preambule *Džójó kandži* má 6 sekcí. První část objasňuje důvody vzniku nového seznamu – nutnost aktualizovat znaky na seznamu, aby odpovídaly současné slovní zásobě. Druhá sekce vyzdvihuje psaní pomocí znaků a *kany* jako velmi efektivní při zápisu japonštiny.

Třetí část podrobně vysvětluje použití a status seznamu *Džójó kandži*. Právě zde se zdůrazňuje, že se nejedná o nařízený limit počtu znaků, ale o pouhé měřítko, které nemá omezovat znaky používané jednotlivcem nebo odbornými kruhy. Znaky mimo okruh seznamu tak nebyly úplně vyřazeny z použití jako v případě staršího seznamu. Dalším podstatným rozdílem oproti seznamu *Tójó kandži* se stalo schválení použití *furigany* v případech, kdy jsou

42 UNGER, J. Marshall: *Literacy and Script Reform in Occupation Japan*, Oxford University Press, 1996, str. 121
43 SEELEY, Christopher: *A History of Writing in Japan*, University of Hawai'i Press, 2000, str. 162
44 SEELEY, Christopher: *A History of Writing in Japan*, University of Hawai'i Press, 2000, str. 165

v textu použity složité složeniny nebo i znaky mimo seznam. Třetí sekci pak uzavírá poznámka specifikující termín „měřítko“ – i přes volnost při psaní znaků se seznam má respektovat jako určitý ideál a *kandži* se nemají používat namátkově bez přihlédnutí k seznamu.

Čtvrtá část preambule se zabývá výběrem obsažených znaků a jejich on a kun čtením. Seznam *Džójó kandži* tak obsahuje znaky s vysokou frekvencí výskytu, dále znaky slov, které by při zápisu kanou nabyly nejasného významu a nakonec znaky pro běžně používaná zájmena, příslovce a spojky. Seznam naopak neobsahuje znaky pro partikule a pomocná slovesa, stejně jako *kandži* pro osobní a místní jména.[45]

Pátá část preambule seznamu *Džójó kandži* se zabývá formou znaků samotných. Vysvětluje, že jsou založeny na zjednodušených tvarech ze seznamu *Tójó kandži*. V případě, že se znaky na předchozím seznamu nevyskytovaly, byly zjednodušeny za pomoci stejných principů. Takže například znak pro světlušku 螢, který nebyl na seznamu *Tójó kandži*, ale byl zařazen do seznamu *Džójó kandži*, byl změněn podle principu použitých u jiných znaků (např. 勞 → 労) na 蛍.

Poslední, šestá sekce vysvětluje použití a výuku seznamu *Džójó kandži* během povinné školní docházky. Zatímco v seznamu *Tójó kandži* byl explicitně daný seznam znaků pro výuku ve školách, nový seznam ponechává výběr *kandži* z nového seznamu na školách samotných.

Nový seznam vyvolal také opět otázku, co se znaky používanými v osobních jménech. Na rozdíl od seznamu *Tójó kandži*, který tuto otázku opomněl a dokument o výběru znaků pro použití v osobních jménech se musel sestavovat dodatečně v roce 1951, šestá část *Džójó kandži* obsahuje znaky pro použití v osobních jménech. Byly povoleny veškeré znaky obsažené v seznamu *Džójó kandži* a počet zvláštních znaků pro použití ve jménech vzrostl na 166.

Po samotném seznamu *Džójó kandži* následuje ještě dodatek, ve kterém je shromážděno 110 znaků s nepravidelným čtením ve složeninách (např. 今日).

Poslední částí reforem *Džójó kandži* byla revize použití *kany*. Starší pravidla z roku 1946 povolovala zápis partikulí は a へ i variantou わ a え. Podle nových pravidel se povolilo pouze jednotné psaní は a へ. Další drobnou změnou byl zápis dlouhého „ó“ pomocí písmen お a う a zápis zvuku „ei“, zapisovaného buď pomocí え nebo い. V prvním případě bylo (až

45 SEELEY, Christopher: *A History of Writing in Japan*, University of Hawai'i Press, 2000, str. 169

na několik výjimek) upřednostněno う, v případě druhém い. Tyto změny byly schváleny v březnu 1986 a de facto tak ukončily reformy *Džójó kandži*.[46]

46 UNGER, J. Marshall: *Literacy and Script Reform in Occupation Japan*, Oxford University Press, 1996, str. 122

4.2. Nový seznam Džójó kandži 新常用漢字

S rozšířením počítačů, kapesních notebooků, překladačů a podobných dalších elektronických zařízení se psaní znaků velmi zjednodušilo. Jediným kliknutím počítač nabídne množství složitých znaků – a to bez nutnosti si tyto znaky aktivně pamatovat. Není tedy divu, že se v posledních několika letech počet pasivně používaných znaků rapidně zvýšil. Opět byla vznesena otázka, jestli seznam *Džójó kandži* odpovídá slovní zásobě doby a zdali už není zastaralý pro použití v moderní společnosti.

V roce 2000 byla Komise pro otázky národního jazyka přetransformována do Komise pro kulturu 文化審議会. Ta se začala zabývat otázkou revize seznamu *Džójó kandži*. V roce 2005 vznikla Podkomise pro *kandži* 漢字小委員会, která dostala za úkol přezkoumání seznamu a jeho úpravy. Cílem nových reforem je reflektovat nárůst počtu používaných *kandži* a vytvoření nového seznamu, který by tyto změny odrážel.

V lednu 2008 bylo rozhodnuto, že se do seznamu znaků přidá 11 *kandži* obsažených ve jménech prefektur (阪, 鹿, 奈, 岡, 熊, 梨, 阜, 埼, 茨, 栃, 媛). Jednalo se o jistý posun v politice výběru znaků, protože v seznamu *Džójó kandži* se znaky pro místní jména nevyskytují – těmto znakům prefektur byla ale kvůli frekvenci jejich výskytu poskytnuta výjimka. V květnu stejného roku vyselektovala Podkomise pro *kandži* dalších 218 kandidátů na zařazení do nového seznamu. Po několika škrtech a naopak několika nově zařazených znacích se počet vybraných *kandži* ustálil na 196 navrhovaných znacích.

Agentura pro kulturní záležitosti pak seznam, provizorně nazvaný Nový seznam *Džójó kandži* 新常用漢字表, zveřejnila. Na základě reakcí veřejnosti se objevilo dalších 302 znaků, které si lidé přáli mít v novém seznamu. Jeden z nejčastěji požadovaných byl i 22 tahový znak 鷹, který se vyskytuje v množství místních jmen. Dále se frekventovaně objevovaly znaky 玻 a 碍.[47] Největší debata, která se dostala až na půdu vlády, se týkala právě posledního znaku. Je totiž součástí složeniny 障碍, kterou Organizace tělesně postižených prosazuje jako alternativu k označení 障害.

Všechny tři nově navrhované znaky ale nakonec byly z listu kandidátů vyškrtnuty. Konečný počet se zatím usadil na 196 nových *kandži*.[48] Seznam v momentálně navrhované podobě by tak měl obsahovat 2136 *kandži*. Podle komise ale není nutné umět všechny aktivně

47 白石明彦. 障がい者の「碍」見送り、改定常用漢字表は2136字に. 朝日新聞 [online]. 2010, 2010年4月13日, [cit. 2010-06-09]. Dostupný z WWW: <http://www.asahi.com/culture/update/0413/TKY201004130454.html>

48 梅村雅裕: ２９年ぶり「常用」改定、漢字「どう教えれば」. 読売新聞 [online]. 2010, 2010年6月8日, [cit. 2010-06-09]. Dostupný z WWW: <http://www.yomiuri.co.jp/kyoiku/news/20100608-OYT8T00411.htm>

ovládat (すべて書ける必要はない[49]), takže i přes zařazení složitějších znaků do seznamu není důvod k obavám.

Vláda by se měla zabývat schválením Nového seznamu *Džójó kandži* v listopadu 2010.

49 常用漢字１９６字追加「すべて書ける必要はない」. 読売新聞 [online]. 2010, 2010 年 6 月 8 日, [cit. 2010-06-09]. Dostupný z WWW: <http://www.yomiuri.co.jp/kyoiku/news/20100608-OYT8T00226.htm>

5. Komparace reforem písma v Čínské lidové republice a Japonsku

V Číně, stejně jako v Japonsku, si byli dobře vědomi složitosti znakového písemného systému. Pokusy zjednodušit psaní znaků v Čínské lidové republice se ale ubíraly jiným směrem než v Japonsku. Zatímco Japonsko omezilo počet znaků a zbytek nahradilo kanou, v Číně došlo ke zjednodušení podoby znaků a vyřazení některých těžkých variant pomocí fonetických výpůjček. Jako v případě každé reformy znakového písma, vede zjednodušení jedné oblasti ke zkomplikování oblasti druhé a Čína je tomu dobrým důkazem. Čínský pokus o reformu dodnes budí rozporuplné reakce a o tom, jak přínosné byly reformy pro čínské písmo, se vedou vášnivé diskuze. Jedni argumentují nutností reforem a jejich přínosem ve vzdělávání, druzí sice souhlasí s reformami, ale ne s podobou, jakou byly provedeny. A třetí strana tvrdí, že reformy poškodily písmo, považované za čínské kulturní dědictví.

V čínsky mluvících zemích mimo ČLR se zjednodušené znaky oficiálně používají pouze v Singapuru, ostatní země jako Tchaj-wan, Hongkong nebo Macao se i nadále drží tradičních nezjednodušených znaků.

5.1. Reformy písma v ČLR po roce 1949

5.1.1. První plán zjednodušení čínských znaků

Po vzniku ČLR si komunistická strana mezi své cíle vytyčila mimo jiné i zvyšování gramotnosti obyvatel a to především na venkově, který byl v naprosté většině negramotný. Začalo se tedy pracovat na reformě, která počítala se zmenšením počtu tahů jednotlivých znaků, zjednodušení psaní a také snížení celkového počtu znaků. Výhledově pak mělo dojít k úplnému nahrazení znaků fonetickou transkripcí.

Nově zvolená Čínská komise pro reformu písma navrhla postup budoucích reforem. Původním záměrem bylo vydání tří tabulek znaků. První dvě tabulky byly určeny pro okamžité a postupné začlenění do písemného systému. První tabulka obsahovala navrhované zjednodušené formy 798 znaků, zatímco druhá tabulka obsahovala seznam 400 zrušených variant forem znaků. Jako měřítko pro výběr platné formy znaku sloužila buď frekvence výskytu dané formy nebo jednoduchost zápisu. Poslední třetí tabulka obsahovala 54 komponentů použitelných při nahrazování částí znaků.[50] Komise se rozhodla netvořit

50 BÖKSET, Roar: *Long Story of Short Forms, The Evolution of Simplified Chinese Characters*, Universitetsservice US-AB, Stockholm, 2006, str. 28

zbytečně nové formy znaků, ale v případech, kdy to bylo možné, využít stávající neoficiální verze.[51]

Dokonce se zvažovalo i osvojení kurzivní verze znaků, ale tato myšlenka byla nakonec zavrhnuta, protože se Čínská komise pro reformu písma domnívala, že by kombinace klasických znaků a kurzívy působila v tisku nesoulad.

Po prověření zkušebního návrhu byl v roce 1956 vyhlášen Plán zjednodušení čínských znaků 漢字簡化方案.[52] Původním záměrem bylo způsoby popsanými v tabulce vytvořit na 1700 zjednodušených znaků, ale protože vznikaly nejasnosti v tom, v jakých případech je možné zjednodušování použít, Komise vydala v roce 1964 Souhrnnou tabulku zjednodušených znaků 簡化字總表.[53] Ta obsahovala 2238 znaků – 352 znaků, které se nevyskytují jako složky jiných znaků, 132 znaků, které se jako složky uplatňovaly a 14 nesamostatných zkracovacích prvků. V poslední části se nacházelo 1754 znaků, které vznikly uplatněním nových principů.[54]

Od roku 1964 se také začalo důsledně prosazovat pravidlo, které nařizuje, že zjednodušený znak vyskytující jako radikál v jiném znaku má být zjednodušen jako když stojí samostatně.

Metody zjednodušování čínských znaků podle Souhrnné tabulky zjednodušených znaků jsou následující:

1. Nahrazení fonetika jednodušší, stejně znějící variantou
   鄰 → 邻　　潔 → 洁
2. Nahrazení složitého prvku znaku jednodušší variantou
   風 → 风　　區 → 区
3. Vypuštění jednotlivých prvků
   寧 → 宁　　麗 → 丽
4. Nahrazení složitých znaků jejich starší, jednodušší formou
   雲 → 云　　從 → 从
5. Nahrazení tradičních tvarů konceptním písmem
   馬 → 马　　長 → 长

51 BÖKSET, Roar: *Long Story of Short Forms, The Evolution of Simplified Chinese Characters*, Universitetsservice US-AB, Stockholm, 2006, str. 27
52 ZÁDRAPA, Lukáš, PEJČOCHOVÁ, Michaela: *Čínské písmo*, Academia, 2009, str. 167
53 HANNAS, Wm. C.: *Asia's Orthographic Dilemma*, University of Hawai'i Press, 1997, str. 21
54 ZÁDRAPA, Lukáš, PEJČOCHOVÁ, Michaela: *Čínské písmo*, Academia, 2009, str. 167

6. Nové složeniny vniklé spojením stávajících radikálů
   塵 → 尘　　竈 → 灶
7. Záměna fonetika i determinativu
   驚 → 惊　　護 → 护
8. Záměna stejně znějících znaků na základě fonetické výpůjčky
   後 → 后　　穀 → 谷
9. Splynutí více stejně znějících znaků do jednoho
   髮 , 發 → 发　别, 彆 → 别
10. Všechny ostatní znaky, obsahující výše popsané změněné prvky jako komponenty, byly změněny podle stejných pravidel.
   門 → 门, 閉 → 闭, 問 → 问

Dalším krokem reforem byla komise, ustanovená vládou v roce 1954, která měla vypracovat fonetickou transkripční abecedu. Komise, v jejímž čele stál Zhōu Yǒuguāng 周有光 (1906 –), vypracovala systém *pīnyīn* 拼音 , založený na dřívějších transkripcích *Zhùyīn* 注音, *Gwoyeu Romatzyh* 國語羅馬字 a *Latinxua Sinwenz* 拉丁化新文字. *Pīnyīn* používá písmena latinky a diakritická znaménka k zaznamenání jednotlivých tónů a pro záznam čínštiny je velmi vhodný. V roce 1958 pak byl *pīnyīn* přijat Všečínským shromážděním lidových zástupců. Začal se vyučovat na školách a do budoucna měl *pīnyīn* nahradit znaky úplně, ale roku 1986 bylo toto rozhodnutí odloženo na neurčito a zatím se nepodnikají žádné kroky k nahrazení znaků abecedou.[55]

Reformy publikované v Souhrnné tabulce zjednodušených znaků 簡化字總表 z roku 1964 se setkaly se smíšenými reakcemi. Na jednu stranu lidé neměli potíže přijmout některé zjednodušené znaky za oficiální, protože většina těchto znaků existovala i před reformou jako nestandardní varianty používané v každodenním životě. Problém nastal až při aplikaci zjednodušovacích metod mimo každodenně používaný okruh zjednodušených variant – znaky, doposud existující ve své tradiční formě, se nahrazením či zjednodušením svých komponentů stávají nejasnými. Takové znaky se pak bez původního radikálu jen těžko dají zařadit do správné významové kategorie.

Dalším problémem je nahrazení složitého fonetika jednodušší, stejně znějící variantou. Tyto změny byly totiž založeny na výslovnosti standardní mandarínštiny, takže pro mluvčí

55 SEHNAL, David: *Čínské znakové písmo, jeho povaha a vývoj*, Z myšlenek a představ Žluté země, Moravské zemské muzeum, 2002, str. 27

jiných z čínských jazyků došlo k pokřivení fonetické stránky, která tak pozbyla užitečnosti při určování čtení znaku.[56]

5.1.2. Druhý plán zjednodušení čínských znaků

V roce 1977 pak bylo oficiálně vyhlášeno druhé kolo reforem. 20. února 1977 byl zveřejněn Druhý plán zjednodušení čínských znaků 第二次汉字简化方案. Změny se dotkly asi 4500 znaků a i přes velkou státní podporu a propagaci v tisku se druhé kolo reforem nesetkalo s úspěchem. Veřejnost považovala velké množství nových a neznámých znaků za nepřijatelné, takže návrh byl po 6 měsících stažen,[57] i když oficiálně byly nové znaky odvolány až v roce 1986. V září stejného roku byla publikován lehce upravená nová verze Souhrnná tabulka nových znaků a to i s dodatkem, že zjednodušené znaky mimo okruh seznamu se nesmějí používat.

5.1.3. Shrnutí

Základní myšlenka čínských reforem byla, že snížením počtu tahů ve znacích se dosáhne jejich zjednodušení, které povede k rozšíření gramotnosti a „pročištění“ psaného písma jako takového. Reformy vzbudily řadu odlišných reakcí. Ti, co je obhajují, upozorňují na fakt, že učení znaků je jednodušší, psaní zjednodušených forem rychlejší a v tištěné verzi jsou takovéto znaky čitelnější. Oponenti na druhou stranu poukazují na nevýhody takto zjednodušeného písma – jednotlivé znaky se od sebe dají hůře rozeznat. Je to také proto, že jak fonetikum, tak radikál jsou zjednodušeny a nedá se lehce určit, který je který. Podle některých jazykovědců se díky tomu ve znacích, obsahujících méně tahů, dokonce dělá více chyb než v původních složitých variantách.[58] Dalším problémem je velké množství homonym a homograf. V prvním případě se větší množství stejně znějících slov zapisuje jediným znakem, v druhém se naopak jediným znakem zapíší různě znějící slova.[59] Čtenář pak musí vyvodit o jaké slovo se jedná pouze z kontextu. Výhoda zjednodušených znaků – rychlejší a snažší zápis – tak způsobuje problémy v oblasti čtení.

Často se objevující námitkou proti zjednodušenému písmu je také názor, že tolik změn písemného systému by se v budoucnu nemuselo vyplatit – mohlo by dojít k tak podstatným změnám moderní čínštiny, že by se oproti původnímu zápisu stala odlišným psaným jazykem.

56 HANNAS, Wm. C.: *Asia's Orthographic Dilemma*, University of Hawai'i Press, 1997, str. 224
57 ROHSENOW, John: *Language Policy in the People's Republic of China – The Genesis of the Law of 2001*, Kluwer Academic Publishers, 2004, str. 29
58 HANNAS, Wm. C.: *Asia's Orthographic Dilemma*, University of Hawai'i Press, 1997, str. 225
59 ZÁDRAPA, Lukáš, PEJČOCHOVÁ, Michaela: *Čínské písmo*, Academia, 2009, str. 169

To by způsobilo nečitelnost starších textů a potenciálně by mohlo dojít k odstřižení Číny od jejího kulturního dědictví ve formě staré literatury.

Vedle zavedených zjednodušených znaků používaných v každodenním životě se ale i nadále používají tradiční formy znaků, a to především pro estetické a dekorativní účely.

5.2. Komparace reforem písma v ČLR a Japonsku

Přestože by se mohlo zdát, že obě země, používající znakovou písemnou soustavu, navíc vycházející ze stejných kořenů, budou postupovat při reformách podobně, opak je pravdou.

Oba státy zvolily reformy skrze vládou nařízený seznam, který vymezoval, jaké znaky a v jaké podobě jsou správné. Jak čínský, tak japonský pokus o reformu měl formu státem předepsaného seznamu, který byl propagován vládou, efektivně zaveden skrze povinnou školní docházku a ve většině případů popularizován skrze média. Znaky, objevující se na seznamu, byly shodně vybírány podle své důležitosti měřené frekvencí výskytu v textech, popřípadě zde sehrál roli i politický faktor (např. vzácně se vyskytující znaky v seznamu *Tójó kandži*, které byly zařazeny mezi povinné díky tomu, že jsou obsaženy v ústavě z roku 1947[60]). I přes stejný prostředek – předepsaný seznam – se ale jak v provedení, tak v samotné podstatě reforem oba státy výrazně odlišují. Zatímco v Japonsku je reforma primárně založená na omezení počtu používaných znaků pomocí daného seznamu, reformy v ČLR vychází ze zjednodušování tvaru znaků samotných. Rozdílný přístup způsobily odlišnosti v povaze obou písemných systémů.

5.2.1. Omezení počtu znaků

První myšlenkou, která se při reformování znakové písma objeví, je většinou snížení počtu znaků. Z ohromného množství existujících znaků se v běžném životě používá jen několik tisíc. Řešením tak je vyselektovat ty nejpoužívanější znaky pokrývající co největší část slovní zásoby a vytvořit jejich seznam, který pak slouží jako předpis, jaké znaky se smí nebo nesmí ve společnosti používat. Znaky, nacházející se mimo okruh takového seznamu je pak nutné nějak kompenzovat, aby nedošlo ke ztrátě slova, které reprezentují.

Čínská reforma je často podporována argumentem, že když se Japonsku, zemi používající podobný znakový systém, podařilo díky reformám markantně zvýšit gramotnost, Čína může dosáhnout stejného úspěchu. Jakkoliv se zdá tento argument logický, naráží na několik problémů. Zatímco od Japonců se vyžaduje znalost 1945 znaků (které se ještě dají v případě potřeby doplnit *kanou*), Číňan, který se chce považovat za gramotného, potřebuje znát znaků minimálně dvakrát tolik. Na čínský písemný systém v současné podobě nelze aplikovat metodu snížení počtu znaků, která byla úspěšně provedena v Japonsku. Je to tím, že přestože obě země používají znakový písemný systém, čínština se zapisuje pouze ve

60 SEELEY, Christopher: *A History of Writing in Japan*, University of Hawai'i Press, 2000, str. 167

znacích, zatímco japonština kombinuje znaky a slabičné abecedy. Právě *hiragana* a *katakana* umožňují Japonsku vyškrtnout složité *kandži* a zachovat slova, která znázorňují. Jelikož čínština nemá abecedu, nemůže si pomáhat jako japonština *kanou* a nemá vyškrtnuté znaky čím nahradit. Zákazem znaku tak ztrácí část slovní zásoby. Někteří čínští jazykovědci se domnívají, že tento problém by šel vyřešit kombinací znaků a *pīnyīnu*, ale v současné době se o tomto řešení neuvažuje.[61]

Kromě již výše popsaného problému s nahrazováním vyškrtnutých slov, je další podstatnou odlišností schopnost japonských znaků pokrýt větší počet slov. To je způsobeno jak větším počtem významů a čtení jednotlivých *kandži*, tak jejich všestranností při tvorbě sino-japonských složenin.[62] Omezení počtu znaků v Japonsku pak neovlivní slovní zásobu tak markantně jako v případě ČLR.

Reforma pomocí omezení počtu znaků je pro Japonsko vhodným způsobem jak udržet počet znaků na přijatelné hranici, aniž by byl poškozen písemný systém jako takový. Čínština, která nemůže zatím kombinovat fonetickou abecedu a znaky, zákazem znaku ztrácí část slovní zásoby, takže tuto metodu nemůže plně využít.

5.2.2. Úprava tvaru znaků

Nejméně násilným krokem při reformování znakového písma je zvolení pouze jedné varianty znaku – znak se tím standardizuje a „vymýtí“ se tím množství jeho variant. Systém se pročistí a má to pozitivní dopad zejména na tištěné formy znaků. Dalším přijatelným krokem, který systém nepoškodí, je nahrazení znaků jejich kurzivní formou. Lidé jsou zvyklí tyto znaky používat, mají menší počet tahů a snadněji se píší, takže jejich zavedení bývá většinou bezproblémové.

Kdyby se Čínská lidová republika zastavila u těchto změn, málokdo by protestoval. O tom, zda bylo vytvoření pravidel podle přirozeně zjednodušených znaků a jejich následné aplikování na celý systém správným krokem, by se ale dalo polemizovat. Uměle zjednodušené znaky jsou navzájem lehce zaměnitelné a ztrácí jednoznačné rozlišení radikálu a fonetika. Na druhou stranu, vzhledem k tomu, že čínské písmo nelze reformovat omezením počtu používaných znaků, Čína se tak při reformních snahách musela soustředit na snižování počtu tahů. Jak zde již bylo zmíněno, zjednodušené znaky se díky nižšímu počtu tahů lépe píší a učí, ale na druhou stranu komplikují čtení textu.

61 DEFRANCIS, John: *The Chinese Language, Fact and Fantasy*, University of Hawai'i Press, 1984, str. 218
62 HANNAS, Wm. C.: *Asia's Orthographic Dilemma*, University of Hawai'i Press, 1997, str. 216

Zjednodušování podoby znaků, které se takovou mírou dotklo čínského písemného systému, v Japonsku nemělo takové dopady. Ke zjednodušení formy se přistupovalo pouze u znaků na seznamu *Tójó kandži* a znaky mimo tento seznam si zachovaly svůj původní tvar. V případě japonského zjednodušování znaků většinou došlo jen k potvrzení již zažité jednodušší formy a nikdy se nezašlo tak daleko, aby se takto vzniklá pravidla aplikovala komplexně na celý systém. Díky tomu nebylo postiženo tak velké množství znaků jako v případě reformy v Číně a negativní dopady jsou minimální.

5.2.3. Latinka

Jak Japonsko, tak ČLR zvažovaly v určité fázi reforem nahrazení znaků latinkou. Přestože se ani v jedné zemi tato myšlenka nakonec neprosadila, latinka je nezbytnou pomůckou při romanizaci japonských a čínských slov.

Čínský romanizační systém *pīnyīn* je od roku 1982 standardem ISO pro přepis čínštiny do latinky[63]. V samotné ČLR je vyučován jako pomůcka pro výuku znaků a po celém světě je využíván jako nástroj k učení čínštiny. V některých případech má *pīnyīn* stejnou funkci jako *furigana* v japonštině – označuje čtení znaku. I přes to, že existuje více způsobů pro přepis čínštiny do latinky, *pīnyīn* patří celosvětově k nejpoužívanějším.

V Japonsku už situace není tak jednoznačná. Oficiálním standardem je podle označení ISO[64] systém *kunreišiki rómadži*, který je vyučován i na školách. Mimo Japonsko se ale preferuje Hepburnův romanizační systém, který je založen na anglické fonologii, což cizincům usnadňuje čtení výslovnost. Většina japonských jazykových učebnic a slovníků používá stejně tak jako světová média právě Hepburnovu transkripci. V samotném Japonsku se oficiálně povoluje použití Hepburnova systému v cestovních pasech a na silničním značení.[65]

63 ISO 7098
64 ISO 3602
65 *Kictec* [online]. 2001 [cit. 2010-07-01]. 案内標識のローマ字（ヘボン式） の綴り方. Dostupné z WWW: <http://www.kictec.co.jp/inpaku/iken%20keikai/syasin/hebon/romaji.htm>.

6. Závěr

Japonsko prošlo od konce 2. světové války celou řadou reforem zaměřených na zpřehlednění a zjednodušení písemného systému. Tyto reformy, zřejmě i díky tomu, že nebyly nijak dramatické, byly bez větších námitek přijaty veřejností a dobře se ujaly. Podle některých studií stačí výběr 2000 nejfrekventovanějších znaků k pokrytí 98,5% slovní zásoby.[66] Seznam jakožto prostředek reformy byl tedy pro Japonsko dobrou volbou. Podařilo se vytvořit funkční systém tak, jak bylo původně zamýšleno. Moderní japonské písmo je vhodné pro použití ve společnosti a seznam znaků i pravopisná pravidla se dobře dají rozdělit na dobu povinné školní docházky.

Nedá se ovšem tvrdit, že by reformy probíhaly vždy hladce – znakové písmo je natolik komplikované, že jakýkoliv pokus o úpravu nutně vyžaduje složité plánování. Problémem znakových jazykových systémů všeobecně je jejich komplexnost. V případě reformy jedné části se zjistí, že došlo k negativnímu ovlivnění části jiné – například Japonsko po vydání seznamu *Tójó kandži* nařídilo dopisovat nepovolené znaky ve složeninách kanou. Vzápětí se tento návrh musel přehodnocovat, protože takto vzniklé složeniny pozbývaly srozumitelnosti. Podle Williama.C. Hannase dochází při reformách znakového písma k chození v bludném kruhu: „Problém vyřešený v jedné části jen vede k novému problému v části jiné. Ať už se jeden zaměří na jednotky znakového písma nebo na vztah mezi těmito jednotkami a jejich významem, tak pouze přenáší problém z jedné oblasti do druhé aniž by redukoval celkovou složitost znakového systému jako takového.“[67]

Japonský pokus o reformu písemného systému by se dal o značit jako kruh i z jiného pohledu. Stačí se podívat na vývoj seznamů vybraných znaků a jejich vývoj. První seznam znaků, seznam *Tójó kandži* z roku 1946, byl v době svého vydání závazný předpis, který určoval, které znaky se smí a nesmí používat. Znaky mimo jeho okruh teoreticky neexistovaly. Dal by se sice považovat za restrikci, částečně omezující projev jedince, ale jednalo se o efektivní řešení přesně definující hranice gramotnosti a odpovídal původním záměrům – zbavit se nadbytečných znaků a vytvořit pevně daný systém.

Reformátorský duch se ale neudržel dlouho. V roce 1968 už ministerstvo doporučovalo větší shovívavost při prosazování použití seznamu *Tójó kandži*. V listopadu

66 HANNAS, Wm. C.: *Asia's Orthographic Dilemma*, University of Hawai'i Press, 1997, str. 215
67 HANNAS, Wm. C.: *Asia's Orthographic Dilemma*, University of Hawai'i Press, 1997, str. 214

1972 Komise pro otázky národního jazyka seznam přezkoumala a o 2 roky později vydala prohlášení, že je sice seznam znaků nutností, ale neměl by být tak restriktivní povahy a neměl by omezovat používání znaků ve vědě, umění a v písemném projevu jedince.

V říjnu 1981 byl schválen Seznam *Džójó kandži* a nastává další uvolnění – seznam už není žádné nařízení, ale pouhé měřítko, kterým by se lidé měli řídit. Dodržování seznamu se tak nedá nijak kontrolovat ani nařizovat. Tento nový seznam také přidal 95 znaků, takže počet *kandži* stoupl z 1850 na 1945 znaků. Došlo také k povolení *furigany*, kterou seznam *Tójó kandži* explicitně zakazoval. Tím pádem se dá v tisku použít jakýkoliv existující znak – stačí, když se k němu přidá *furigana*.

V současné době se díky rozšíření počítačů rapidně zvyšuje počet používaných znaků. V rámci připravovaného nového seznamu *Šindžójó kandži* má počet znaků stoupnout o dalších 136 *kandži* a rozhodně nedojde ke změně statusu seznamu jakožto měřítka. Nadále tedy pokračuje trend uvolňování, který de facto dává lidem možnost psát takové znaky, které si sami zvolí.

Připravované reformy *Šindžójó kandži* také počítají s tím, že nebude nutné umět všechny znaky aktivně ovládat. V případě, že by se v budoucnosti toto pravidlo rozšířilo i na další znaky, by seznam, původně vytvořený jako nutné znalostní minimum, ztratil smysl.
Je tedy zřejmé, že dochází k popření toho, co si vymezily reformy *Tójó kandži* – dát jakýsi strop počtu znaků, které člověku stačí pro žití ve společnosti. V současné době sice existuje seznam, podle kterého se vyučuje ve školách, ale ať už jedince nebo společnost nikdo nemůže nutit, aby se jím řídil. Dá se předpokládat, že v budoucnosti bude tento trend i nadále pokračovat, ať zvyšováním počtu *kandži* nebo uvolňováním definice seznamu jako měřítka. Nabízí se tedy otázka, zdali se reformy japonského písemného systému nevrací zpět do výchozího bodu.

7. Seznam použité literatury

7.1. Knižní zdroje

BÖKSET, Roar: *Long Story of Short Forms, The Evolution of Simplified Chinese Characters*, Universitetsservice US-AB, Stockholm, 2006, ISBN 91-628-6832-2

DeFRANCIS, John: *The Chinese Language, Fact and Fantasy*, University of Hawai'i Press, 1984, ISBN 08-248-1068-6

GOTTLIEB, Nanette: *Kanji Politics: Language Policy and Japanese Scrip*t, Kegan Paul International, 1995, ISBN 0-7103-0512-5

GOTTLIEB, Nanette, CHEN, Ping: *Language Planning and Language Policy, East Asian Perspectives*, Curzon Press, 2001, ISBN 0-7007-1468-5

HANNAS, Wm. C.: *Asia´s Orthographic Dilemma*, University of Hawai'i Press, 1997, ISBN 0-8248-1842-3

ROHSENOW, John: *Language Policy in the People's Republic of China – The Genesis of the Law of 2001*, Kluwer Academic Publishers, 2004, 1-4020-8038-7

SEELEY, Christopher: *A History of Writing in Japan*, University of Hawai'i Press, 2000, ISBN 0-8248-2217-X

TWINE, Nanette: *Language and the Modern State, The Reform of Written Japanese*, Routledge, 1991, ISBN 0-415-00990-1

UNGER, Marshall, J.: *Literacy and Script in Reform in Occupation Japan, Reading between the Lines*, Oxford University Press, 1996, ISBN 0-19-510166-9

ZÁDRAPA, Lukáš, PEJČOCHOVÁ, Michaela: *Čínské písmo*, Academia, 2009, ISBN 978-80-200-1755-0

7.2. Články

DANIELS, F., J.: *Japanese Officialdom and the Language*, The Journal of the Association of Teachers of Japanese, Vol. 13, No. 1, 1978

EELLS, Walter, Crosby: *Language Reform in Japan*, Modern Language Journal No. 36, 1952

RAMSEY, Robert, S.: *The Japanese Language and the Making of Tradition*, Japanese Language and Literature, Vol. 38., No.1, 2004

SEELEY, Christopher: *The 20th Century Japanese Writing systém: Reform and Change*, Journal of the Simplified Spelling Society, J19, 1995/2

SEHNAL, David: *Čínské znakové písmo, jeho povaha a vývoj, Z myšlenek a představ Žluté země*, Moravské zemské muzeum, 2002

TESSA, Carol: *From Script to Speech: Language Policy in Japan in the 1980s and 1990s*, Nissan Occasional Paper Series No. 27, 1997

7.3. Internetové zdroje

STRÁNKY AGENTURY PRO KULTURNÍ ZÁLEŽITOSTI
文化庁 [online]. 2010 [cit. 2010-07-06].
Dostupné z WWW: <http://www.bunka.go.jp/>

INTERNETOVÝ ARCHIV KOMISE PRO OTÁZKY NÁRODNÍHO JAZYKA
国語審議会 [online]. 2010 [cit. 2010-07-06].
Dostupný z WWW:
<http://www.bunka.go.jp/kokugo_nihongo/fukyu/kokugo_shingikai.html>

STRÁNKY NÁRODNÍHO INSTITUTU PRO JAPONSKÝ JAZYK
国立国語研究所 [online]. 2010 [cit. 2010-07-16]. Dostupné z WWW:
<http://www.kokken.go.jp/>.

SHIGA, Kazukiyo. *Yokohama National University Repository* [online]. 2000 [cit. 2010-07-06]. Aspects of Two Contrasting Ideas in the Genbun Itchi Movement and Meiji Education – A gap between written and spoken Japanese.
Dostupné z WWW: <http://kamome.lib.ynu.ac.jp/dspace/bitstream/10131/2751/1/>

TOMODA, Takako. Change in Script Usage in Japanese, A Longitudinal Study of Japanese Government White Papers on Labor. *Electronic Journal of Japanese Studies* [online]. 2005, 5, [cit. 2010-07-06].
Dostupný z WWW: <http://www.japanesestudies.org.uk/articles/2005/Tomoda.html>

白石明彦. 障がい者の「碍」見送り、改定常用漢字表は 2136 字に. 朝日新聞 [online]. 2010, 2010 年 4 月 13 日, [cit. 2010-06-09]
Dostupný z WWW: <http://www.asahi.com/culture/update/0413/TKY201004130454.html>

梅村雅裕: ２９年ぶり「常用」改定、漢字「どう教えれば」. 読売新聞 [online]. 2010, 2010 年 6 月 8 日, [cit. 2010-06-09]
Dostupný z WWW: <http://www.yomiuri.co.jp/kyoiku/news/20100608-OYT8T00411.htm>

常用漢字１９６字追加「すべて書ける必要はない」. 読売新聞 [online]. 2010, 2010 年

6 月 8 日, [cit. 2010-06-09]
Dostupný z WWW: <http://www.yomiuri.co.jp/kyoiku/news/20100608-OYT8T00226.htm>